
Wijzigingen in de fiscaal gefacilieerde opbouw van pensioen – een overzicht

prof. dr. mr. F.P.G. Pötgens en mr. C.D. Boon*

1. Inleiding

Met ingang van 1 januari 2015 zullen er belangrijke wijzigingen worden doorgevoerd in de fiscaal gefacilieerde opbouw van pensioen. Deze wijzigingen bestaan uit een verlaging van de maximale opbouwpercentages en een introductie van een maximaal pensioengevend loon. In dit artikel wordt eerst een kort overzicht gegeven van de huidige opbouw mogelijkheden, daarna worden de wijzigingen die in dit verband vanaf 1 januari 2015 zullen plaatsvinden besproken.

---

* Frank Pötgens is belastingadviseur te Amsterdam en hoogleraar in het Internationale en Europese Belastingrecht aan de Vrije Universiteit Amsterdam, Lotte Boon is advocaat te Amsterdam.

2. Huidige pensioen opbouw mogelijkheden

De Wet op de loonbelasting 1964 (hierna: Wet LB) hanteert voor de opbouw van pensioenen de zogeheten 'omkeerregel'. Deze omkeerregel houdt in dat indien wordt voldaan aan de door de Wet LB gestelde voorwaarden, de bijdragen die de werkgever betaalt ten behoeve van een (zuiver) pensioen op dat moment niet belastbaar zijn (vrijgestelde aanspraak) terwijl de bijdragen die de werknemer zelf betaalt aftrekbaar zijn. Enkel de latere uitkering van het pensioen wordt als loon beschouwd en dienovereenkomstig in de belastingheffing betrokken.¹

Een pensioenregeling kan vanuit fiscaal perspectief worden gekenschetst als een regeling die ziet op (i) een levenslange inkomensvoorziening bij ouderdom voor werknemers en gewezen werknemers (ouderdomspensioen), (ii) een inkomensvoorziening na het overlijden van een dergelijke werknemer ten behoeve van zijn partner en gewezen partner (partnerpensioen) of ten behoeve van de kinderen en pleegkinderen die de leeftijd van 30 jaar nog niet hebben bereikt (wezenpensioen) en (iii) een inkomensvoorziening bij arbeidsongeschiktheid (arbeidsongeschiktheidspensioen).² Wil een pensioen in aanmerking komen voor de omkeerregel dan moet het aan de daartoe door de Wet LB gestelde voorwaarden voldoen, waaronder de voor een fiscaal gefaciliteerde pensioenopbouw gestelde begrenzingsen. Voor zover een pensioenregeling aan alle overige voorwaarden voldoet, maar niet binnen deze begrenzingsen blijft, kan de werkgever de inspecteur uiterlijk op het eerste moment van overschrijding van deze begrenzingsen verzoeken de regeling op te splitsen in een gedeelte dat binnen de begrenzingsen blijft (zuiver deel), en waarop aldus de fiscale opbouwfaciliteiten van toepassing blijven, en een gedeelte dat buiten de begrenzingsen valt (onzuiver deel). Doet de werkgever een dergelijk verzoek niet of te laat dan wordt het volledige tot dan toe opgebouwde pensioen (de aanspraak) in de belastingheffing betrokken.

De huidige begrenzingsen luiden als volgt (percentage van het pensioengevend loon per dienstjaar):

	Eindeloonstelsel	Middenloon
Ouderdomspensioen	1,9%	2,15%
Partnerpensioen	1,33%	1,51%
Wezenpensioen	0,27%	0,3%

Een ouderdomspensioen dat wordt opgebouwd aan de hand van een beschikbaar-premiestelsel kent, op basis van de Wet LB, een tijdsevenredige opbouw die erop is gericht dat het pensioen na 37 jaar opbouw niet meer bedraagt dan 70% van het pensioengevende loon (dat is in beginsel gelijk aan het loon, c.q. salaris, in privaatrechtelijke zin) op dat tijdstip.³

3. Aanpassing per 1 januari 2015

Mede vanuit budgettaire overwegingen is een aantal wetsvoorstellen met betrekking tot de verlaging van de opbouwpercentages en maximering van het pensioengevend loon ingediend. Eind 2013 heeft de Tweede Kamer ingestemd met deze wetsvoorstellen. Zij konden destijds echter niet rekenen op een meerderheid in de Eerste Kamer.⁴ Na doorvoering van enige aanpassingen in onder andere de maximale opbouwpercentages, is de parlementaire behandeling van de wetsvoorstellen uiteindelijk op 27 mei jl. afgerond; op deze

dag heeft ook de Eerste Kamer ingestemd met de (aangepaste) wetsvoorstellen.⁵

3.1 Verlaging opbouwpercentages

Met ingang van 1 januari 2015 zullen de begrenzingsen waarbinnen fiscaal gefaciliteerd pensioen kan worden opgebouwd, worden verlaagd. De per die datum geldende begrenzingsen zullen als volgt luiden (percentage van het pensioengevend loon per dienstjaar):

	Eindeloonstelsel	Middenloon
Ouderdomspensioen	1,657%	1,875%
Partnerpensioen	1,160%	1,313%
Wezenpensioen	0,232%	0,263%

Uitgangspunt bij deze begrenzingsen is dat bij toepassing van een middenloonstelsel bij een dienstverband van 40 jaar een pensioen kan worden opgebouwd van 75% van het gemiddeld genoten pensioengevend loon. Dit uitgangspunt wordt tevens het uitgangspunt bij de opbouw van een ouderdomspensioen op basis van een beschikbaar-premiestelsel conform het vanaf 1 januari 2015 geldende art. 18a Wet LB.⁶ Het blijft mogelijk de pensioenregeling op verzoek te splitsen in een 'zuiver' en 'onzuiver' deel. In de Pensioenwet zal worden opgenomen dat een pensioenuitvoerder verplicht is om op verzoek van de gerechtigde, de werknemer, over te gaan tot afkoop van het gedeelte van de pensioenaanspraak dat buiten de fiscale begrenzingsen valt (dit zal niet gelden voor de afkoop van nettolijfrente in de tweede pijler, zie hierna).

3.2 Maximering pensioengevend loon

Naast een verlaging van de opbouwpercentages, zal er nog een belangrijke wijziging plaatsvinden. Op dit moment is er geen maximaal pensioengevend loon vastgelegd in de Wet LB. Met ingang van 1 januari 2015 zal een zodanig maximum wel in de Wet LB worden vastgelegd. Het pensioengevend loon wordt vanaf die datum afgetopt op EUR 100.000. Werknemers met een inkomen dat hoger ligt dan EUR 100.000 kunnen, zoals de Staatssecretaris van Financiën en de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid het noemen, 'fiscaal vriendelijk bijsparen'.⁷ Dit fiscaal vriendelijk bijsparen kan plaatsvinden via de nettolijfrente (zie ook hierna).

1. Zie voor de historie van de omkeerregel: A.H.H. Bollen-Vandenboorn, M.E.C. Boumans, G. van Ginkel en E.H.M. Janssen, 'Drieluik 'De fiscale behandeling van pensioensparen' – Deel I: 100 jaar omkeerregel', *MBB* 2014/4 (p. 147 e.v.).
2. Art. 18 Wet LB.
3. De van toepassing zijnde premiestaffels zijn opgenomen in het besluit van de Staatssecretaris van Financiën d.d. 22 februari 2013, nr. BLKB2013/43M.
4. *Kamerstukken II* 2013/14, 32 043, nr. 188.
5. Zie ook het nieuwsbericht van de Rijksoverheid van 27 mei 2014 'Eerste Kamer stemt in met fiscale hervorming pensioenopbouw'.
6. Zie de bijlage bij de Nadere Memorie van Antwoord voor de (voorlopige) premiestaffels, *Kamerstukken II* 2013/14, 33 847, nr. F.
7. *Kamerstukken II* 2013/14, 32 043, nr. 188.

3.3 Nettolijfrente

De nettolijfrente is een vrijwillige voorziening waarvan de premies worden voldaan uit het nettoloon, dat wil zeggen nadat heffing van loon- en inkomstenbelasting (box 1) heeft plaatsgevonden. De nettolijfrente uitkeringen zijn te zijner tijd daarentegen onbelast. In zoverre biedt de nettolijfrente vanuit fiscaal perspectief op het eerste gezicht geen voordeel ten aanzien van reguliere spaarvormen. Dit voordeel is er evenwel in gelegen dat een nettolijfrente aanspraak vrijgesteld zal zijn in box 3 indien aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan.

Er is op dit moment nog veel onduidelijkheid ten aanzien van de nettolijfrente. In de eerste plaats rijst de vraag wat de gevolgen zijn van een 'onregelmatige handeling met nettolijfrenten' (conform het vanaf 1 januari 2015 geldende art. 5.16c Wet inkomstenbelasting 2001, hierna: Wet IB). Ingeval een nettolijfrente aanspraak op enig moment geheel of gedeeltelijk wordt afgekocht of vervreemd, vervalt op dat tijdstip de volledige aanspraak voor toepassing van de box 3-vrijstelling. In het tweede lid van art. 5.16c Wet IB is opgenomen dat na dit tijdstip 'voorafgaande jaren niet meer in aanmerking genomen worden'. Dit zou in theorie zo kunnen worden gelezen dat de box 3-heffing met terugwerkende kracht tot het moment van aanvang van de opbouw van de nettolijfrente alsnog van toepassing kan worden. Uit de Memorie van Toelichting lijkt te volgen dat slechts bedoeld is dat deze voorgaande jaren niet meer in aanmerking kunnen worden genomen voor bepaling van de beschikbare reserveringsruimte (het totaal van de niet-benutte jaarruimten).⁸ Bij brief van 28 maart 2014 geeft de staatssecretaris van Financiën echter aan dat het kabinet het wenselijk acht dat het (volledige) genoten box 3-voordeel wordt teruggenomen. Hierbij wordt uitgegaan van een forfaitaire benadering, dat wil zeggen met het in aanmerking nemen van de gemiddelde inleg en het aantal jaren waarin het box 3-voordeel is genoten, met een maximum van 10 jaar.⁹

Behalve een afkoop wordt ook als onregelmatige handeling aangemerkt de situatie waarin een belastingplichtige een bijdrage heeft ontvangen van zijn werkgever ten behoeve van de nettolijfrente, terwijl deze werkgever niet in dezelfde mate aan overige werknemers die 'voor het overige in dezelfde omstandigheden verkeren' een dergelijke bijdrage heeft verstrekt. De vraag komt op hoe een belastingplichtige op het moment dat hij zijn aangifte inkomstenbelasting indient kan weten of zijn werkgever al dan niet een dergelijke bijdrage heeft verstrekt.

In de tweede plaats rijst de vraag in welke pijler de nettolijfrente moet worden ingedeeld. Gezien het feit dat de nettolijfrente een vrijwillige voorziening is, welke geen onderdeel uitmaakt van de arbeidsvoorwaarden en die door de werknemer zelf getroffen moet worden, is het op het eerste gezicht logisch om de nettolijfrente gelijk aan reguliere lijfrenten in de derde pijler onder te brengen. In de eerder genoemde brief van 28 maart jl. bespreekt de staatssecretaris van Financiën echter de mogelijkheid van het onderbrengen van de nettolijfrente in de tweede pijler, waarbij wel aandacht moet worden besteed aan een scheiding van reguliere pensioenregelingen en de nettolijfrente op het niveau van de betreffende uitvoerder indien de nettolijfrente wordt uitgevoerd door een pensioenfonds.¹⁰

3.4 Fiscale hygiëne

Deze scheiding van reguliere pensioenregelingen en de nettolijfrente op het niveau van de betreffende uitvoerder, waarmee moet worden voorkomen dat onbelaste nettolijf-

rente uitkeringen worden gedaan uit nog te belasten pensioenvermogen en omgekeerd, wordt aangeduid als 'fiscale hygiëne'. Onderdeel hiervan is dat pensioenfondsen een onderscheid zullen moeten maken tussen de verschillende regelingen en met name tussen het bruto pensioenvermogen en het netto nettolijfrente vermogen. Pensioenfondsen zullen aldus een gescheiden administratie moeten voeren. Daarnaast wordt door de staatssecretaris van Financiën in zijn brief van 28 maart 2014 gewezen op een zuivere kosten-toerekening ten aanzien van de door een pensioenfonds gemaakte, en nog te maken, kosten.¹¹ Een derde punt betreft de zogeheten kruissubsidiëring. In art. 123 van de Pensioenwet is opgenomen dat indien een pensioenfonds meerdere pensioenregelingen uitvoert, deze regelingen financieel één geheel vormen. In verband met deze eis kan zich de mogelijkheid voordoen dat een tekort in het netto nettolijfrente vermogen, uiteindelijk zal worden aangevuld vanuit het bruto pensioenvermogen. Uiteraard kan dit ook in omgekeerde richting voorkomen. Het kabinet heeft aangegeven dit onwenselijk te vinden en dit zoveel mogelijk te willen voorkomen. Hoe het kabinet dit wil gaan doen zal blijken uit de in de algemene maatregel van bestuur met betrekking tot de nettolijfrente opgenomen voorwaarden (hierna: de AMvB), welke voor het zomerreces zal worden 'voorgehangen' aan de Tweede en Eerste Kamer.¹²

4. Slot

Op 1 januari 2015 zal er het nodige wijzigen op het gebied van de fiscaal gefacilieerde opbouw van pensioenen. Hoewel de kaders nu vast lijken te staan, zijn er nog veel onduidelijkheden die tussen nu en 1 januari 2015 weggenomen moeten worden. De AMvB zal hier hopelijk een goede eerste stap in zijn.

8. *Kamerstukken II* 2013/14, 33 847, nr. 3.

9. *Kamerstukken II* 2013/14, 33 610, nr. L.

10. *Kamerstukken II* 2013/14, 33 610, nr. L, zie ook H.M. Kapelle: 'Netto lijfrente in de tweede pijler; contradictio in terminis!', *WFR* 2014/7049 (p. 650 e.v.).

11. *Kamerstukken II* 2013/14, 33 610, nr. L.

12. *Kamerstukken II* 2013/14, 33 847, nr. 28 en *Kamerstukken II* 2013/14, 33 863, nr. 14.